

Aktywność poznawcza dzieci w edukacji ekologicznej

Jolanta Hysz
Konsultant ds. informatyki i edukacji początkowej
WODN w Skierniewicach

Analiza podstawy programowej wychowania przedszkolnego pod kątem edukacji przyrodniczej

Aby osiągnąć cele wychowania przedszkolnego, należy wspomagać rozwój, wychowywać i kształcić dzieci następujących obszarach:

12. Wychowanie dla poszanowania roślin i zwierząt.

Dziecko kończące wychowanie przedszkolne i rozpoczynające naukę w szkole podstawowej:

- 1) nazywa oraz wyróżnia rośliny i zwierzęta żyjące w różnych środowiskach przyrodniczych, np. na polu, na łące, w lesie;

- 2) wie, jakie warunki są potrzebne do rozwoju zwierząt (przestrzeń życiowa, bezpieczeństwo, pokarm) i wzrostu roślin (światło, temperatura, wilgotność);
- 3) potrafi wymienić zmiany zachodzące w życiu roślin i zwierząt w kolejnych porach roku; wie, w jaki sposób człowiek może je chronić i pomóc im, np. przetrwać zimę.

Zalecane warunki i sposób realizacji.

W trosce o prawidłowy rozwój psychoruchowy oraz przebieg wychowania i kształcenia dzieci w wieku przedszkolnym zaleca się następujące proporcje zagospodarowania czasu przebywania w przedszkolu oraz innej formie wychowania przedszkolnego, w rozliczeniu tygodniowym:

1. ...
2. co najmniej jedną piątą czasu (w przypadku młodszych dzieci – jedną czwartą czasu) dzieci **spędzają w ogrodzie przedszkolnym, na boisku, w parku** itp. (organizowane są tam gry i zabawy ruchowe, zajęcia sportowe, **obserwacje przyrodnicze**, prace gospodarcze, porządkowe i ogrodnicze itd.);

Aktywność poznawcza

- W kształtowaniu procesu poznawania S. Szuman wydzielił **4 etapy**:
  1. Zetknięcie się z danym zjawiskiem czy przedmiotem sensorycznie i motorycznie
  2. Poznanie nazwy
  3. Uzyskanie pewnego zasobu wiedzy
  4. Porównanie obiektów poznania i klasyfikowanie ich oraz określanie pojęciowe przez definicje
- Na rozwój aktywności poznawczej dzieci wpływa również, zdaniem psychologów, **odpowiedni dobór obiektów** do obserwacji **oraz zadania**, w których dominować będą elementy porównywania i klasyfikowania.

Główne operacje myślowe

- Główne operacje myślowe, leżące u podstaw biologicznego poznawania, to:
  - Analiza
  - Synteza
  - Porównywanie
  - Uogólnianie
  - Klasyfikowanie
  - Konkretyzacja

Edukacja środowiskowa jako dialog

- Edukacja środowiskowa powinna koniecznie być **dialogiem**, który zachodzi w **trzech wymiarach**:
  - Dialog dziecka z przyrodą
  - Dialog dziecka z nauczycielem i innymi dziećmi
  - Dialog (spotkanie) dziecka ze słowem pięknym opisującym piękno przyrody

Metodyczne aspekty dialogowania z przyrodą

- **Dialog z przyrodą dzieci nawiązują poprzez:**
  - Spotkanie z przyrodą
  - Obserwowanie jej
  - Badanie i eksperymentowanie
  - Przez twórcze działanie chroniące przyrodę
  - Sytuacje, które pozwalają dzieciom zadawać pytania i uzyskiwać odpowiedzi na nie
- **Nauczyciel powinien zapewnić dzieciom:**
  - Bezpośrednie
  - Wielozmysłowe (jeśli to możliwe) poznawanie i przeżywanie środowiska

Metoda spotkania i medytacji z przyrodą

W przypadku roślin:

- Na wycieczce dzieci stają w półkolu naprzeciw konkretnej rośliny i zastanawiają się co by ona (np. stara wiekowa lipa) im powiedziała, gdyby umiała mówić.
- Obserwują zewnętrzne cechy tej rośliny, m.in. kształt i kolor liści (czy nie usychają, czy nie mają brązowych plam) i zastanawiają się, o czym świadczą te cechy, czyli odczytują biologiczny język rośliny.

W przypadku zwierząt:

- Oprócz cechy wyglądu znaczenia ma cała mowa, czyli określone zachowanie zwierzęcia w danej chwili, jego reakcje na bodźce środowiskowe, jego etologia.
- Dzieci wczuwają się w jego sytuację, próbują wymienić i zrozumieć jego potrzeby oraz oczekiwania wobec nich.

■ Ważne jest jednak, aby **nie postrzegały roślin czy zwierząt niewłaściwie**, przypisując im cechy ludzkie, antropomorfizują je.

■ Każde zwierzę ma np. porę odpoczynku i porę aktywności, ale ta ostatnia u większości przypada na wczesny poranek i późne popołudnie.

Aktywność i zachowania zwierząt są uwarunkowane hormonami i są instynktowne, dopiero potem wyuczone.

Nie można też przypisywać zwierzętom emocji, jakie są właściwe ludziom.

- Dzieci, wczuwając się w konkretną sytuację rośliny czy zwierzęcia, nabywają wrażliwość, rozwijają empatię wobec nich – niezbędny element świadomości ekologicznej.

Dialog dziecka z nauczycielem i innymi dziećmi

- Dialog dziecka z przyrodą powinien być wspomagany przez dialog osobowy z nauczycielem pomiędzy dzieckiem a nauczycielem.
- Dziecko/uczeń doświadczające wrażliwości nauczyciela otwiera się na świat wartości i **rozwija w sobie podobną wrażliwość**.
- Dialog nauczyciela z dziećmi/uczniami wymaga:
  - Odpowiednich metod pracy – atrakcyjnych, aktywizujących
  - Uczenia myślenia problemowego

Dialog – spotkanie – dziecka ze słowem pięknym opisującym piękno przyrody

- Edukacja ekologiczna powinna być też spotkaniem ze słowem opisującym piękno przyrody.
- Jest to **pośrednia forma** dialogowania z przyrodą.
- **Literatura bardziej uwrażliwia**, sięga w głąb, odkrywa to, co jest ukryte gdzieś głęboko, czyni wrażliwym na piękno, harmonię, ciszę lub dynamikę przyrody, jej zmienność i różnorodność, jak również wskazuje na potrzebę ochrony tych wartości.
- Pośrednie spotkanie z przyrodą, **przekazuje** czytelnikowi **doświadczenia obcowania z nią autora**, który nie tylko opanował umiejętność prowadzenia dialogu, lecz również umie o tym opowiadać.

Zabawy dydaktyczne wg Z. Bogdanowicz

■ Dla dzieci 3-letnich:

- Karmimy zwierzęta – przyporządkowanie wybranych rodzajów pokarmów dla przedstawionych zwierząt
- Nasze zwierzęta – nazywanie zwierząt domowych i poznawanie pomieszczeń, w których przebywają
- Stań przy takim samym kwiatku – odnajdywanie określonego kwiatu w ogrodzie

■ Dla dzieci 4-letnich:

- Warzywa do garnka – rozpoznawanie dotykiem kształtu warzyw
- Dobieramy liście – rozpoznawanie kształtu liści

■ Dla dzieci 5-letnich:

- Szukaj brakującego warzywa – wyszukiwanie brakującego warzywa
- Pokrojone warzywa – dopasowywanie części warzyw do siebie
- Znajdź inny kwiatek – odnajdywanie różnorodnych roślin w terenie

■ Dla dzieci 6-letnich:

- Opowiadamy o zwierzętach – określanie nazwy zwierzęcia po inscenizowaniu jego zachowania
- Odczarujcie kolegę – określanie nazwy zwierzęcia na podstawie zdobywanych o nim wiadomości (pytanie – odpowiedź)
- Co wiemy o zwierzętach – wskazanie budowy zwierzęcia (np. posiadanie pyska, dzioba, pokrycia ciała)

Zabawy przyrodnicze i ekologiczne w Internecie

■ <http://www.zyraffa.pl/ekologia/>

Program Firefox: uniemożliwił uruchomienie nieaktualnej wtyczki „Adobe Flash” na stronie www.zyraffa.pl.

Gry i zabawy dla dzieci i przedszkolaka

Gry ▾ Edukacja ▾ Kartki Quizy Zyraffa TV Krzyżówki ▾ więcej ▾

Ekologia i ochrona przyrody

Dział gier i zabaw poruszających tematykę z zakresu ochrony środowiska naturalnego, które mają na celu podnoszenie świadomości ekologicznej wśród dzieci i młodzieży, uczniów szkoły podstawowej, gimnazjów i szkół średnich.

Tagi: ekologia, quizy ekologiczne, przyroda, ochrona przyrody, świadomość ekologiczna, programy edukacyjne, dla dzieci, sprawdziany z ekologii, zagadnienia ekologiczne, dla uczniów szkoły podstawowej, dla gimnazjum, edukacja ekologiczna, dla

szkół, quizy

wybierz rodzaj:

- Quizy
- Eko-gry
- Kolorowanki

■ <http://ciufcia.pl/gry-dla-dziewczyn-i-chlopcow/ekologiczna-planeta>

Dziki wysypisko - Gry ekologiczne dla dzieci

Zobaczcie, jak zmienia się nie do poznania krajobraz, gdy usuniemy z niego dzikie, obrzydliwe wysypisko śmieci. Nasze gry ekologiczne dla dzieci...

Gry: kształtowanie zachowań, natura, ekologiczne

Segregowanie śmieci - Edukacyjne gry dla dzieci

Zabawa ma za zadanie uświadomić dziecku, jak można wykorzystać różne rodzaje odpadów. Wspiera postawę proekologiczną, pokazuje jak...

Gry: kształtowanie zachowań, natura, ekologiczne

Rozkład śmieci - Gra edukacyjna dla chłopców i dziewczyn

Zabawa pomaga uświadomić dziecku, co się dzieje z rzeczami, które wyrzucamy, przez co wspiera postawę proekologiczną. Poznaj jak chronić...

Gry: kształtowanie zachowań, natura, ekologiczne

Sadzenie drzew - Ekologiczne gry i zabawy dla dzieci online

Zobacz jaki wpływ mają drzewa i krzewy na redukcję zanieczyszczenia środowiska. Dwutlenek węgla jest przez nie pochłaniany. Przeciągnij...

Gry: kształtowanie zachowań, natura, dla rodziny

alternatywnych źródłach energii, recyklingu, złomowiskach czy potrzebie sadzenia drzew.

Gry: edukacyjne, online

G+ 2

Lubię to! 0

Bibliografia

- *Rozporządzenie MEN zmieniające rozporządzenie w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz. U. 2014, poz. 803).*
- *Różańska A., Edukacja środowiskowa jako dialog z przyrodą, W: Ogrodzka-Mazur E., Zalewska-Bujak M. (red.), Edukacja małego dziecka. T. 2 Wychowanie i kształcenie w praktyce, Oficyna Wydawnicza Impuls, Kraków 2012.*
- *Studzińska M., Dzieci przedszkolne poznają przyrodężywioną, WSIP, Warszawa 1989.*

Pozycje polecane

- *Eko-zabawy, turnieje, zagadki dla przedszkolnej gromadki*, op. Klub Twórczego Nauczyciela, Zabrze 2013, <https://przedszkole6zabrze.edupage.org/files/Eko-zabawy.pdf>, 28.12.2015.
- Jaszczyszyn E. (red.), *Ekologiczna edukacja przedszkolna*, Stowarzyszenie na rzecz Ekorozwoju „Agro-Group”, Białystok 2003, http://www.agro-group.org/eko_pb_archiwum/edukacja_ekologiczna.pdf, 28.12.2015.
- Raszka J., *Edukacja ekologiczna w przedszkolu. Materiały na konkurs. Scenariusz na jeden dzień aktywności edukacyjnej*, http://www.przedszkola.eco.pl/konkursy/scenariusz_5.pdf, 28.12.2015.